

BAZALA CSABA¹ – SIPOSNÉ DR. KECSKEMÉTHY KLÁRA²Hétköznapi hősök:
Rákóczi-Tombor László térképész életútjaEveryday Heroes:
László Rákóczi-Tombor cartographer's life

Absztrakt

2017. február 4-én ünnepelte alapításának 98. évfordulóját az önálló magyar katonai térképészet. A magyar katonai térképészek, immár négy emberöltő óta kiemelkedő szakmaisággal, elkötelezettséggel szolgálják a hazát. Napjainkban is nemcsak a katonai térképészeti termékek széles körét állítják elő, hanem az állam- és közigazgatás érdekében, térképeik országunk területi leltárát adják, adatbázisaik alapot nyújtanak a területi tervezéshez és a környezet értékeléséhez. Hozzájárulnak a Magyar Honvédség missziókban résztvevő katonáinak felkészítéséhez, térképészeti termékekkel, katonaföldrajzi dokumentációkkal, információs anyagok biztosításával, a kiképzés támogatásával, sőt maguk is részesei az eredményes küldetésnek.³

A közelgő 100. jubileumi évfordulóra készülődve a katonai térképész parancsnokok mellett a katonai térképészet robotosainak, a hétköznapi hőseinek is szeretnénk emléket állítani, azoknak, akik munkája nélkül ma nem ünnepelehetnénk. Rákóczi-Tombor László katonatérképész közel harminc éven át szolgált a Térképészeti Intézetben. Megjárta a szovjet hadifogságot, hazatérése után alig egy évig teljesíthetett újra szolgálatot a szeretett intézetében. Politikai okok miatt eltávolították, elveszték rendfokozatát, technikusként dolgozott, hogy eltarthassa a családját. A rendszerváltoztatás hozta meg számára a rehabilitációt, az elszenvedett sérelmek jogorvoslatát.

¹ Bazala Csaba hadtörténeti kutató, Email: csaba.bazala@gmail.com, ORCID kód: 0000-0003-3419-0300

²; Siposné Prof. dr. Kecskeméthy Klára ezredes, egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztviselőképző Kar, Műveleti Támogató Tanszék, National University of Public Service, Faculty of Military Science and Officer Training, Professor Email: siposne.kecskemethy.klara@uni-nke.hu, ORCID kód: 0000-0002-4150-7823

³ A magyar katonai térképészet történelmi jelentőségű teljesítményéért 2011. december 17-én Magyar Örökségdíjat kapott. Ismert, hogy a díjban azok a magyar intézmények, csoportok, egyének részesülnek, akik tevékenységükkel hozzájárultak a magyar kultúra, gazdaság, sport, tudomány, azaz a magyar társadalom erkölcsi, szellemi felemeléséhez. Magyar Örökség-díj honlapja http://www.magyarorokseg.hu/dijazottak_tablazata (Megnyitva 2017. február 27.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

Kulcsszavak: magyar katonai térképészet, Magyar Királyi Katonai Térképészeti Intézet, szovjet hadifogság, rehabilitáció, Doppeladler Ehrenkreuz

Abstract

The independent Hungarian military cartography celebrated its 98th anniversary on 4 February 2017. Since now four generations of the Hungarian military cartographers serve their homeland with high professionalism and commitment. They not only produced a wide range of military cartographic products, but also served the state and the public administration with the inventory of our country's territorial maps; their databases provided a basis for territorial planning and environmental evaluation. They contribute to the Hungarian Defense Forces soldiers' preparation for the missions providing training support with map products, military geographic documentation, and information materials; in fact they themselves are part of the successful mission.

In preparation for the upcoming 100th jubilee anniversary beside commanders of the military cartographic institute we want to commemorate also everyday heroes, without whom we could not celebrate today. László Rákóczi-Tombor a military cartographer served nearly thirty years in the Cartographic Institute. He was prisoner of war in the Soviet Union, after his return he could serve less than a year in the beloved institutions. Due to political reasons, he was removed from his job, his rank was taken away, and he worked as a technician to support his family. The regime change brought him the rehabilitation, the remedy of suffering.

Keywords: Hungarian military topographer, Hungarian Royal Military Cartographic Institute, soviet prisoner of war, rehabilitation, Doppeladler Ehrenkreuz

KORAI ÉVEK

1901. november 17-én született Oka községben (Sopron vármegye).⁴ Szülei egyszerű családból származtak, édesanyja, Hölzl Terézia egy hentesmester leánya volt. Édesapja, Tombor Gyula Oka község jegyzője volt, aki 1918-ban, a Tanácsköztársaság után kénytelen volt nyugdíjba menni, mert demokratikus magatartásáról az egész vármegyében ismerték. Az apja 1937-ben halt meg. A család örizte a nagypapa, Rákóczi-Tombor emlékét, aki 1848-ban a kapuvári kerületben Kossuth pártiként volt szónok, majd később volt, aki a szabadságharcban is részt vett és megsebesült.

⁴ Oka (németül Oggau vagy Oggau am Neusiedler See, horvátul Cokula) mezőváros. A trianoni békeszerződésig Sopron vármegye, Kismartoni járásához tartozott. 1921-től Ausztria Burgenland tartományának része.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

Rákóczi-Tombor László iskoláit Köszezen, Nagykanizsán, majd Kismartonban⁵ a Cs. és kir. katonai főreáliskolában (K. u. königl. Militär Oberrealschule)⁶ végezte, ahol reáliskolai érettségit tett. Kiválóan beszélt és írt németül.

SZOLGÁLAT A TÉRKÉPÉSZETI INTÉZETBEN

1921. szeptember 1-jén, mint katonai növendéket próbaszolgálatra vezényelték a Magyar Királyi Katonai Térképészeti Intézetbe. Szolgálati idejének kezdete hivatalosan is ez a dátum. Pályafutásának kezdetét a szorgalmas tanulás jellemezte. Már 1921-1922-ben általános térképész szaktanfolyamot végzett. 1922-ben műszaki gyakornoki beosztásba került, majd 1922-ben hivatásos tiszt állományba vették. Hivatásos tisztként is tovább folytatta tanulmányait. 1922-1923-ban térképrajzoló, majd 1923-1924-ben térképmetsző tanfolyamon vett részt, amelyeket szintén sikeresen elvégzett.

Tagozódás	Rendszerezés/ve	Állomány	Előjegyzve	Jegyzet	
MŰSZAKI CSOPORT	csop.főnök	Gérol László altanácsnok	Krausz Spanning gfm. Turner ferenc 4 tanonc	Vezényelve a csapat/hoz: Budapestre: Kovács Lajos Szőkely Gyula	
	beosztott	Parragh Ferenc művez.			Bócz József művezető
		Virágh János "			Schenscheid Ferenc "
		Kleineisler Károly "			Rihmer József "
		Fatzenay Lajos művezető			Veldsny Béla
		Kiss Lajos Kornél "			Rákóczi-Tombor László műgy.
		Bochenek Ferenc "			Jahn György művezető-nyak.
		Kincs Emil "			Csór Sándor "
		Szlanetz Lipót "			Pap Antal "
Breitnecker Mihály "					
TÉRKÉPNYILVÁNT.	oszt. vez. beosztott	Niedermann Béla tanácsnok Zwolenszky Béla főbeoszt.	2		
TÉRKÉPTÁR	vezető	Dobos László tanácsnok	1		
ELLENŐRZŐ OSZTÁLY	oszt. vez.	Vitéz Magassy Zoltán altanácsnok			
	beosztott	Kogutovics Lajos főbeoszt.	Albán Imre főbeoszt.	5	
		Szűts Lajos "	Székely Gyula főbeoszt.		
O.L.O.	oszt. vez.	Krutzschnitt Aurél tanácsnok			
	beosztott	Farkas Ferenc főbeoszt.	Prechlich János főbeoszt.	3	
FOTÓGRAMMETRIA	oszt. vez.	Rédei István főbeosztott			
	beosztott	Hankó Géza "			

1. ábra: Az intézet szervezeti beosztása 1924-ben⁷

⁵ Ma Eisenstadt a település neve, és Ausztriában található.

⁶ Az iskola 1913-1916 között katonai alreálként, 1917-1920 között pedig katonai főreálként működött. A Monarchia felbomlásának időpontjában létezett intézmények közül az I. világháború végéig megszűnt az alreáliskola Marosvásárhelyen, a főreáliskola Kismartonban, valamint a pozsonyi, a temesvári, a nagyszebeni, a károlyvárosi és a kassai hadapródkiskola.

⁷ Forrás: MH GEOSZ, Maros Gáborné Zsuzsa

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

1924-ben megkapta a hadnagyi rendfokozatot és egy újabb tanfolyam elvégzésével, még ugyanabban az évben műszaki segédtsziszviselő lett. (1. ábra). Az Intézet 1924. évi állománytáblájában a Műszaki Csoport művezető gyakornokaként szerepel, nevét ekkor Rákóczy-Tombornak írták.

Ezt követően is folyamatosan tovább képezte magát, 1924-1925 között térkép-sokszorosító tanfolyamot végzett, és a 4. topográfus tanfolyamnak is (1926-1928) időszaki hallgatója volt. 1928-ban műszaki tisztviselő főhadnagy (1. kép).⁸ 1929-től szertári tisztviselő lett a műszaki csoport 1. (rézmetsző) osztályában, és a csoportvezető segédtsziszti beosztását látta el.

1. kép: Rákóczi-Tombor László főhadnagy

1934-ben feleségül vette Kubányi Ilonát. Házasságukból két gyermek született: László 1935-ben, és Marianna 1936-ban. 1938. május 1-én századossá léptették elő, műszaki főtisztviselői beosztásban.

.....ÉS JÖTT EGY HÁBORÚ.....

1943. augusztus 1-jén ismét előléptették Rákóczi-Tombor őrnagyot, a térképtár vezetőjének helyettese lett.⁹ Idézet visszaemlékezéséből: „1943-ban a térképtár helyettes vezetője

⁸ 1928-ban Dunaharasztiiban lakást vett a Petőfi Sándor utcában, ahol egészen haláláig, 2002-ig élt.

⁹ 51700 (eln. 8) rendelet szerint

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

*letterem. Állandóan 5 városi nyomdával dolgoztam. Itt alkalmas rotációs offszet gépeket találtunk, amelyek a mi alumínium és cink anyalemezeinket be tudták a gépbe fogni.*¹⁰

Ekkor már Magyarországon is javában dúlt a háború. Rákóczi-Tombor László egyike volt azon tiszteknek, akik felismerték a térképészeti anyagok megmentésének fontosságát. Nevéhez fűződik 1944 karácsonya előtt egy szerelvény nyugatra indításának visszatartása, többek között ez segítette a háború utáni hazai térképészet újraindulását. Az 1944-es időszakról így ír: „Mielőtt felmentünk volna a várba, Irmédi Laci bácsi (sic! Irmédi-Molnár László)¹¹ utasított arra, hogy menjek a pályaudvarra egy szerelvényt feladni nyugatra. El is mentem, fel is adtam a következő megjegyzéssel: Nézzék, ezt lehetőleg ne indítsák útba! Halasszák el az elküldését, amíg csak lehet, tolassák el egy mellékvágányra!”¹²

*Kilenc magyar térképet mentettem meg, amennyiben nem küldtem ezeket nyugatra, hanem a teherpályaudvaron megbeszélve az azokat felvevő vasutassal. Kitolattuk egy távoli mellékvágányra. Így volt lehetséges, hogy a demokratikus hadsereg felállításakor, a Térképészeti Intézet megfelelő mennyiségű térképpel rendelkezhetett.*¹³

Ezt a fegyvertényt visszatérésekor az igazoló bizottság előtt Irmédi-Molnár László is bizonyította.

A hadi helyzet alakulása, a háborús készültség és a front közeledtével a fővárosban, így a Térképészeti Intézetben is, a bombázások miatt egyre nehezebbé vált a munka. 1944. április 3-a után, az angolszász légitámadások megindulása miatt az intézet, az intézetparancsnokság és a mozgatható részlegek kitelepültek a fővárosból. Az intézet evakuálás utáni települési helyének, gyepűszállításának a Fejér-megyei Mór községet jelölték ki. 1944. május végén vasúti szállítással és tehergépkocsikon a Parancsnokság, a Térképrajzi csoport, a Földrajzi osztály, az Anyagraktár, a Műszerész üzem, és a Legénységi különítmény települt ki. A Háromszögelő és a Terepfelmérő csoport munkatársai terepmunkálatokon voltak, így csak az intézetben visszamaradt anyaguk került a gyepűszállításra. A Fotogrammetria és Műszaki csoport Budapesten maradt és folytatta tevékenységét november közepéig.¹⁴

¹⁰ Rákóczi-Tombor László életírás 1. oldal a 305/1379 sz. személyi okmánygyűjtőben található. A Hadtörténelmi Levéltár AKVI (Tiszti személyügyi és anyakönyvi lapok, minősítési táblázatok) fondjában fellelhető Rákóczi-Tombor László személyi lapja.

¹¹ Irmédi-Molnár László (Temerin, 1895. október 17. – Budapest, 1971. augusztus 22.): térképész, egyetemi tanár. Tanulmányait a budapesti tudományegyetemen végezte, közben katona, majd hadifogoly volt Szibériában. Itt Klipp Alajossal és Illés Istvánnal geodéziai tanfolyamon vett részt. Ez döntötte el további életútját. A szegedi egyetemen rövid ideig tanársegéd, majd az Állami Térképészeti Intézet szolgálatába lépett. 1951-től a Budapesti Műszaki Egyetem Hadmérnök Karán volt tanár, 1953-tól az ELTE Térképtudományi Tanszék vezetője. Magyar Életrajzi Lexikon, <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC06707/06812.htm>

¹² Balla János: A magyar katonai térképészet története i. m. 56. oldal

¹³ Rákóczi-Tombor László életírás 1. oldal

¹⁴ Siposné Kecskeméthy Klára: A térképész, a földrajztudós és a sportoló- Vitéz Somogyi Endre altábornagy élete, Hadtudomány 2014. XXIV. évfolyam, 1. Elektronikus szám, pp. 68-79. http://mht.eu/hadtudomany/2014/2014_elektronikus/6_KECSKEMETHY_KLARA.pdf (Megnyitva 2017. február 1.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

1944. karácsonyán az Intézet több belövést kapott, ezután el kellett hagyniuk az Intézetet. Az egyik részleg a Várba költözött. Itt volt Rákóczi-Tombor László is. Felesége és gyermekei az intézet közelében (Olasz fasor 7-9., ma Szilágyi Erzsébet fasor) bujkáltak többedmagukkal. 1945. január 30-án a szovjetek betörték a Széll Kálmán térre, kezdetét vette a Várhegyért folyó harc. Rákóczi-Tombor László a vele készült interjúban így emlékezett erre az időszakra:

„A várban eleinte jól kijöttünk a németekkel, akik a templomba is bementek, sőt még a tankjaikat is beállították. Ezeknek a németeknek nem lehetett megmagyarázni, hogy úgyminden minden mindegy.

- Menjete el amíg lehet! Minek maradtatok itt?

- Muszáj maradnunk, különben agyonlőnek – válaszolták.

De hát látjátok, hogy mi van?

„Látták, de nem lehetett velük szót érteni. Ők a parancs szerint a várban kitartottak. Később kitörést terveztek meg és azt február 12-én végre is hajtották. Ez nagyon keservesen végződött rájuk nézve.

Feleségem, gyermekeim és még egy páran ez alatt az intézet melletti házban, az Olasz fasor 8-ban, az erdészeti házpincéjében húzódtak meg. Az egyik oldalon a németek, a másikon az oroszok voltak...¹⁵

1945. február 12-én helyzetük már tarthatatlanná vált és az orosz egységek elérték a várban tartózkodókat is. Mint annyi magyar katona számára akkor kezdődött számára is az igazi nyomorúság!

„A ténképeszek ezalatt megvárták, amíg az oroszok feljönnek. Szolgálati munkahelyemet nem hagytam el, kitelepülési helyre nem mentem és így az intézet egy kis részlegével 1945. február 12-én fogságba estem. Pincénk előtt kitzűztük a fehér zászlót. A kardokat ledobáltuk, a fegyvereket elhajítottuk. A szovjet katonák felhívták a pincéből és összeterelelték a ténképeszeket. Közülük külön állították az alezredekeseket, ezredekeseket. Így maradtak dr. Albán Imre ezredes, dr. Irmédi-Molnár László ezredes és mások itthon. Engem, mint őrnagyot egy menetelő csoportba osztottak és felgyalogoltattak a Citadellába és ott tartottak minket éjszakára...¹⁶

Másnap útja a Citadellából Sós-kútra, majd 2-3 nap tartózkodás után Érdre vezetett. Érdén az egyik orosz katona elvette a köpenyét majd visszatuszkolta a sorba. Ezután a Dunához terelték és onnan komppal átvitték a folyón a menetoszlopot, majd Majosházáig gyalogoltak. Ott megbetegedett, legyengült állapotba került. Kiderült, hogy vérhasban szenved. Egy orosz őrmester könyörült meg rajta és engedte felszállni egy lovaskocsira. Már súlyos állapotban betegen érkezett Dunaharasztiába. Onnan tovább folytatták az útjukat, a családi házától csak pár száz méterre vitték hadifogságba.

¹⁵ Balla János: A magyar katonai ténképeszet története i. m. 55. oldal

¹⁶ Ibid 55. oldal

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

„Dunaharasztin át folytattuk az utunkat, ahol családi házunk volt és van ma is. Tőle pár száz méterre csak sóhajtoztam.”¹⁷

Ezután érkeztek meg Soroksárra, ahol bevagonírozták. A vonat Temesvárra vitte őket, ahol két hétig karanténban tartották. Ezután a Foksány (románul *Focșani*, németül Fokschan) hadifogolytábor következett. Itt három hétig tartották őket. Rákóczi-Tombor László itt találkozott Király Béla volt vezérkari századossal. Egy másik csoport sikeres szökése után Király indítványozta, hogy szökjenek meg, de Rákóczi-Tombor állapota miatt ez lehetetlen volt. Innen ezután átkerült az ufai (Baskír Köztársaság fővárosa) hadifogolytáborba, ahol gyógyulása után egy 1 045 fős tábor parancsnoka lett. Két évig viselte ezt a tisztséget, csak azért váltották le, mert idegileg összeroppant. 1945 és 1948 között politikai előadásokon, antifasiszta tanfolyamon kellett részt vennie. Ez idő alatt elsajátította az orosz nyelvet. A hadifogságból 1948. október 10-én térhetett csak haza.¹⁸

HAZATÉRÉS

Hazatérése után rögtön jelentkezett az I. kerületi városparancsnokságon. Ezután gyorsan peregtek az események. 1948. október 13-án hivatalosan állományba vették az I. kerületi nyilvántartónál.¹⁹ 1948. október 29-én igazolták hivatásos tiszti állományviszonyát és őrnagyi rendfokozatát az 1944. évi rangsorolási évkönyv 1 045 lapoldalról kiállított kivonatával. 1949. január 1-jén állományba vették a demokratikus honvédségbe. 1949. július 1-én besorolták a 18. beo. illetménycsoportba. 1949. július 7-én áthelyezték a Honvéd Térképészeti Intézetbe. Ugyanezen a napon háromhavi próbaszolgálatra bevonult a Térképészeti Intézetbe. 1949. július 23-án ünnepélyes katonai esküt tett a demokratikus hadseregben.²⁰

Az 1945 előtti állományviszonyt megújítva 1949. július 23-tól őrnagyi rendfokozatban, a Térképészeti Intézetben az étkezde vezetője lett. Vásárhelyi János ezredes²¹ az Intézet akkori parancsnoka hívatta be és fogadta, kezdeményezte alezredessé történő kinevezését. Az Intézetben a feladata az Élelmezési Raktárnál fennálló súlyos pénzügyi helyzet kezelése és rendbehozatala volt. A raktár lopás miatti jelentős felhalmozott tartozását (6 000 Ft) pár hónap alatt teljes egészében kigazdálkodta és kifizette. Nem sokkal később, politikai okok miatt leszerelték, elbocsájtották. Amikor az étkezde vezetését átadta, az ellátó szakaszparancsnok, az intézet parancsnokkal együtt búcsúzott el tőle: „*Őn bajtárs emelt fővel távozhat innen.*”

¹⁷ Ibid 55. oldal

¹⁸ Rákóczi-Tombor László katonai szolgálata kitüntetések kapta: Felvidéki Emlékérem 1938, Erdélyi Emlékérem 1940, Délvidéki Emlékérem 1941, Nagy honvéd sportügyességi jelvény 1944, Szolgálati Emlékérem

¹⁹ H.M. 24.571/el. II. 45.

²⁰ Az 1949. évi 6. sz. Honvédelmi Közönyben közzétett H.M. 41008 8216 /eln 1949. számú H.M. körrendelet alapján.

²¹ Bazala Csaba-Siposné Kecskeméthy Klára: Vásárhelyi János élete és munkássága Honvédségi Szemle, 142. évfolyam, 2014. 5. szám, p. 127-136.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

„Életem legnehezebb hetei következtek, amikor ott kellett hagynom az Intézetet, amelyben közel harminc éven keresztül dolgoztam. Indoklást nem kaptam, tehát nem tehettem semmit.”²²

„A DEMOKRATIKUS ÉVEK”

1945 után a magyar királyi honvédség hivatásos és tartalékos tagjai földönfutóvá váltak addigi pályafutásuk kényszerű megszakításával, illetve abbahagyásával. Kegyetlen kor, kegyetlen sorsú katonanemzedéke voltak ők. A veszített háború utolsó véres hónapjai, a hadifogság éve, a rákövetkező békeévek legnagyobb teherterele, a szovjet megszállás és politikai következményei talán egyetlen pályát/hivatást sem sújtottak olyan változatos kíméletlenséggel, mint a tiszteket.

Új életkörülményeket kellett teremteni, munkát keresni, családot fenntartani, gyermeket nevelni, és a létfeltételeket biztosítani. A szomorú helyzetben tengődő generációknak reménye, sőt kilátása sem volt az akkori helyzet megváltoztatására.

Rákóczi-Tombor hadifogságba kerülésekor nyolc és kilenc évesek voltak a gyerekei. Feleségének felajánlották, hogy váljon el tőle, lépjen be a pártba, mert egy reakciós férj mellett nem lehet párttag. Ő azonban kitartott a férje mellett, hiszen az angolkisasszonyok iskolájában végezve és a régi hadseregben szolgált úgynevezett horthysta tiszt férje miatt mindenképpen meg volt bélyegezve. A leszerelt tiszt 1949-1950 között az Aszfaltozó és Kövező Vállalatnál, technikus, műszaki rajzoló, kitzési munkákat végzett. 1950-ben ideiglenes lakást kapott Sztálinvárosban.²³ A városban 1950-1955 között ÉM 33/3 Út-Csatorna Építő Vállalatnál önálló technikusként dolgozott. 1951. április 21-től a Dunapentelei Vasmű műszaki rajzoló technikusként foglalkoztatták. 1955-ben nyugdíjazták.²⁴

2. kép: Rákóczi-Tombor László

²² Rákóczi-Tombor László életírás 2. oldal

²³ Dunapentelét 1951. április 29-én nyilvánították városnak, november 7-én, az első csapóval egy időben a település felvette a Sztálinváros nevet. A vállalat Sztálin Vasmű lett (a vasmű neve 1956 végén változott vissza Dunai Vasműre, a város pedig 1961-ben lett Dunaújváros).

²⁴ Háború utáni kitüntetései: Sztálinváros Vasmű Emlékérem 1951, 1952, Díszoklevél:Kiváló Dolgozó 1953, Sztahanovista Oklevél 1955.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

Az 1956-os forradalom és szabadságharc során fia a Dunaharaszti Nemzetőrségnél szolgált, majd a forradalom leverése után 1957. január 28-án Jugoszláviába disszidált, ahonnan Bécsbe ment. Ezután már ezért is figyelték Rákóczi-Tombor Lászlót, 1957-ben jelentések készültek róla:

„Javaslat: rendfokozat megvonása.

*Terhelő adatok:1921-től 1945-ig teljesített katonai szolgálatot a régi hadseregben, mint hivatásos tiszt. Fia az ellenforradalmi események után disszidált. A Néphadseregben nem teljesített szolgálatot. Az 1955-ös felügyeleti tiszti szemle alkalmával nem igénybe vehető H-III. csoportba lett sorolva. A múlt hadseregben Szolgálati Érdemérem kitüntetést kapott. Szolgálati ideje alatt a Honvéd Térképészeti Intézetnél volt.*²⁵

A jelentésekben felrótták neki burgenlandi származását, és hogy az ott élő rokonaival²⁶ levélben tartja a kapcsolatot, és mint osztályidegentől 1957. november 28-án elvették a rendfokozatát, amiről mindössze egy pár soros hivatalos értesítést kapott. Ő azonban a lefokozását nem fogadta el és ideiglenes lakhelyéről Sztálinvárosból az 1957. december 22-én kérelmet írt a Pestmegyei Katonai Kiegészítő Parancsnokságnak.

„Mélyen tisztelt Parancsnokság!

Rendfokozatomról való önkéntes lemondásra adandó válaszomat az alábbiakban terjesztem fel:

A rangomról önként nem mondok le!

Az ész, értelem becsület és az önérzetem napokig tartó viaskodása alatt arra az elhatározásra jutottam, hogy a rendfokozatom bármilyen elvesztése, súlyos büntetés lenne számomra; elismerése lenne egy el nem követett bűnnek, amelyet csak súlyosbítana (sic!) az a tény, hogy ezt a büntetést saját kezűleg mértem ki magamra.

*Én az új demokratikus honvéd esküm birtokában kijelentem, hogy hazám és dolgozó népem ellen sem a multban, (sic!) sem a jelenben nem vétettem, Őt munkámmal és a legjobb tudásommal támogattam és éberem vigyáztam arra, hogy mindenkor magam is a dolgozó társadalom érdemes tagja legyek.*²⁷

Rendfokozatát azonban nem kapta vissza, és így teltek el az ún. demokratikus évek.

EGY ÉLETÚT ELISMERÉSE

Sorsfordulót a kilencvenes évek rendszerváltoztatása jelentette, amely lehetővé tette számára ügyének és az évtizedeken át elszenvedett sérelmének orvoslását.

1990. április 10-én levélben fordult a HM Rehabilitációs Bizottságához ügyének felülvizsgálata és rendfokozatának visszaállítása tárgyában.

²⁵ Rákóczi-Tombor László 305/1379 sz. személyi okmánygyűjtőjében található. A Hadtörténelmi Levéltár AKVI (Tiszti személyügyi és anyakönyvi lapok, minősítési táblázatok) fondjában fellelhető Rákóczi-Tombor László személyi lapja.

²⁶ Mostohatestvére Aladár Eisenstadtban, unokatestvére Hölzl Erna St. Margareten élt.

²⁷ Rákóczi-Tombor László 305/1379 sz. személyi okmánygyűjtője, Hadtörténelmi Levéltár AKVI

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

1990. június 5-én került sor a rehabilitálására, a honvédelmi miniszter a lefokozási parancsát, mint törvénysértő intézkedést hatályon kívül helyezte. A 125/1990. számú parancsában a honvédelmi miniszter visszaadta tartalékos őrnagyi rendfokozatát.

1991. szeptember 10-én közelgő 90. születésnapja alkalmából meghívták egykori iskolájába, Kismartonba (Eisenstadt Ausztria). Az egykori főreáliskola helyén működő alakulat parancsnoka és katonazenekar köszöntötte. Az ünnepségen jelen volt a Magyar Köztársaság nagykövete, katonai attaséja, az Osztrák Magyar Intézet igazgatója, Dunaharaszti polgármestere és Habsburg Friedrich herceg. Érdemei elismeréseként 1991. március 14-én Doppeladler Ehrenkreuz (Osztrák Becsületkereszt)²⁸ kitüntetést kapott.

2. ábra: Az osztrák Doppeladler Ehrenkreuz kitüntetés

²⁸ Osztrák kiemelkedő történelmi teljesítményért elismerésért járó kitüntetés.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

1992. február 11-én a Magyar Földmérési Térképészeti és Távérzékelési Társaság Szeniorok „Tóth Ágoston” Klubjának vezetősége (Pazsitzky László t. őrnagy, mint titkár és Mélykúti Mihály ny. alezredes, mint elnök) kérelmet írt Für Lajos akkori honvédelmi miniszternek Rákóczi-Tombor László alezredessé történő előléptetése ügyében. Katonai térképészként elért eredményei elismeréseként, a honvédelmi miniszter 1992. április 9-én tartalékos ezredessé léptette elő (34/1992-es határozat). Ezzel együtt kapta meg a katonai egészségügyi ellátáshoz való jogosultságot, és honvédségi üdülési jogosultságot szerzett.

A 100. születésnapján 2001-ben otthonában köszöntötték. A honvédelmi miniszter dísztört ajándékozott neki, az elismerést Erdélyi Lajos dandártábornok a HM Humánpolitikai Főosztály, főosztályvezetője adta át (3. kép). A Magyar Honvédség Térképészeti Szolgálatáról Szabó Gyula mérnök ezredes köszöntötte, a katonai térképészet emléklapokkéjével és egy az ezredes úr életéhez kapcsolódó fényképalbummal ajándékozta meg.

3. kép: Rákóczi-Tombor László köszöntése

ZÁRSÓ

„Nem mi választjuk meg a kort, amelybe beleszületünk. Készen kapjuk, belecspöppenünk.”²⁹ Így volt ezzel Rákóczi-Tombor László katonatérképész is, aki tiszti pályafutása során közel harminc éven át szolgált a Térképészeti Intézetben. Nem választhatta meg a kort, amelybe született, de a hivatását igen. A katonai térképészet robotosaként, hétköznapi hőseként a legjobb tudásával szolgált hazáját. Megjárta a szovjet hadifogságot, hazatéré-

²⁹ Kádár Gyula: A Ludovikától Sopronkőhidáig I-II., Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1978. 826. oldal

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

rése után alig egy évig teljesíthetett újra szolgálatot a szeretett intézetében. Politikai okok miatt eltávolították, elvették rendfokozatát, technikusként dolgozott, hogy eltarthassa a családját. A rendszerváltoztatás hozta meg számára a rehabilitációt, az elszenvedett sérelmek jogorvoslatát.

2003. április 14-én 102 éves korában hunyt el.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Balla János: A magyar katonai térképészet története II. kötet, (Krónikai feldolgozás), MH Térképész Szolgálat, Budapest, 1992.
2. Balla János-Hrenkó Pál: A magyar katonai térképészet története III. kötet (Személyi kataszter) HM Térképészeti Közhasznú Társaság Budapest, 2006, p. 248
3. Bazala Csaba-Siposné Kecskeméthy Klára: Vásárhelyi János élete és munkássága Honvédségi Szemle, 142. évfolyam, 2014. 5. szám, pp. 127-136.
4. Bazala Csaba-Siposné Kecskeméthy Klára: Tolnay Dezső élete és munkássága, Honvédségi Szemle, 2015. 143. évfolyam, 6. szám 2015. pp. 123-131.
5. Miklós Zoltán: Katonai nevelés és képzés az I. világháború végétől a második világháború végéig (1918-1945), Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum, 2005. 1. szám
<http://www.zmne.hu/Forum/05elso/neveles.htm>
6. Hadtörténelmi Levéltár AKVI (Tiszti személyügyi és anyakönyvi lapok, minősítési táblázatok) fondjában fellelhető Rákóczi-Tombor László személyi lapja.
7. Rákóczi-Tombor László személyi okmánygyűjtője, Hadtörténelmi Levéltár, HM-305/1079
8. Siposné Kecskeméthy Klára: A térképész, a földrajztudós és a sportoló- Vitéz Somogyi Endre altábornagy élete, Hadtudomány 2014. XXIV. évfolyam, 1. Elektronikus szám, p. 68-79.
http://mhftt.eu/hadtudomany/2014/2014_elektronikus/6_KECSKEMETHY_KLARA.pdf
9. Tremmel Ágoston: Köszöntöttük a 100 éves Rákóczi Tombor László ezredes urat, Geodézia és kartográfia 54. évfolyam 2002. 2. szám pp. 26-27.